

О.Герман – к. і.н., проф. кафедри українознавства і філософії
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ПІСЛЯМОВА: ДВЕРІ ПРОГРЕСУ ДО РАЮ ЧИ ПЕКЛА?

Коли я школярем щось вигадував у оправдання поступку чи дорослим старався приховати якусь звістку, тато казав: «Але ж любиш мудригелити!» «Щасливі ті, які спізнати готові любов у мудрості, я мудрість у любові». Дивовижа самого життя на планеті, збалансованість та взаємопов'язь світу видимого і невидимого подивовує і зачаровує кожного. Потрібно або духовно осліпнути, або стати наглим циніком чи байдужим службовцем, аби не поклонитися вдячно Творцеві. Однак...

До нашої земної кулі стрімко летить метеорит, який несе велику імовірність планетарних змін й катаклізмів. Його наближення, й тим паче перетинання земної орбіти, спричинить шалені перебої у інформаційному просторі внаслідок зруйнування гармонії електромагнітних полів. Це може спричинити вилучення певного частотного діапазону електромагнітних хвиль, які опавутинили всю Землю й кожного із нас. В одну мить перестане існувати мобільна система зв'язку, смартфони, телефони, комп'ютери та інші гаджети стануть безпомічним мотлохом, бруктом, сміттям. Зникнуть зображення на телеекранах, замовкнуть на планеті радіостанції, пропаде можливість зв'язку із космічними апаратами, військовими об'єктами. В одну мить (!), яка нестримно наближається до нас. Всі уявили? «Але ж любиш мудригелити!» – сказав би на це мій тато.

Людина прагне постійного возвищення: над собою, над іншими, над часом, над своїми спроможностями, над оцінкою потреб. Те, що цілком достатньо для її саморозвитку, творчого прояву чи утвердження, видається мізерним. Набирає надлишкових, а часто й критичних форм нестримне задоволення бажань й забаганок. Ненаситність втілюється у спотворених формах, спочатку несе ускладнення й відчуження, а врешті прагнення перемінити, перекроїти, змінити заради своїх особистих чи корпоративних задумів закономірності розвитку природи. Штучне омолодження тіла, бажання стати володарем і правителем людських душ, нагромадження прагнень створити синтетичну природу, матеріалізація почуттів, запроторення людей у віртуальний простір, створення неосяжного для сприймання інформаційного всесвіту, розробки штучного інтелекту ведуть світ до незвіданих дверей у майбутнє, до вселенської прірви, до самознищення людства й планети. Книжки замінює Інтернет, але це лиш маленький проміжний крок до значних змін. Згадайте передбачення давніх й сучасних фантастів та провісників. Мова про допінг, який штучно збуджує сили, уже набрала буденного звучання. Тепер ведуться бесіди про створення таблеток й флешок пам'яті, які замінять потребу навчання у школі чи університеті. А таблетки омолодження, які народжують на осінній яблуні цвіт... Так і хочеться запитати: «Чи варто робити із себе юну руїну?»

Наука розвиває завісу потайності, аби вирішити нові й нові виклики часу: енергетичний голод породжує потребу пошуку все нових і нових її джерел. Атомна могутність замінює нафтову, як ця колись замінила енергію пари. А далі? На якій планеті шукати порятунку? Саме про це у своїх публікаціях постійно наголошує видатний англійський фізик-теоретик та філософ Стівен Хокінг.

Усе стає одноразовим: заряди до ручок, телефони і почуття. Використав і викинув. Відходи заповнили планету. Огниво львівського смітезвалища розповзається Україною, моря вкриті островами пластику і нафтових плям. Лише 5 метрів глибини Чорного моря ще придатне для життя, а далі – мертва вода. Чисті джерельні потоки нині вважають за розкіш. Тротуарами міст снують затуплені в екрани ходячі занавушені мобілки, спілкування зводиться до трьохлітніх СМС-сок, лайків та

смайликів. Кулінарний букет насолоди звівся до смаколиків. Мова людей й роботів зближаються за словниковими запасами.

Занурений у телефон ледь бландигаю поміж люду...

Он вчитель мій пройшов, а он йде син, йде дощ, йде час, йде грудень...

Дарма... Сліпа й оглухла тінь, полонена у павутину,
снує і неба далечінь шукає в Гуглі безупину.

Воно ж над ним у повноті звучить, сіяє і... намарно.

... Там, на екранику, в куті маленький клаптик хмар – то гарно,
а в небі?... Голову ж зведи і розгудзуй фейсбушні пута!

Ген зірка йде до коляди. Он внук гукає: «Ді... Я тут!»

Ще одне. Всі, мабуть, чули про острів Пасхи. В пам'яті виникають великі кам'яні ідоли. Кому це пам'ятник – колишнім мешканцям острова чи нам? Цей клаптик землі можна прийняти за модель існування планети. Його відкрили португальці у Пасхальну неділю 1722 року. Напочатку усі назвали його лісовим раєм. Проживало там в XVI столітті 15 000 чоловік, які представляли дві народності: маої – правителі (довговухі) та мінкі – підлеглі (круглоголові). Маої творили культ богів через возведення скульптур. Керував цим вождь. Довкола острова встановлювали кам'яних (до 20 метрів) ідолів, які переміщували на побережжя по дерев'яних котках. Для цього – рубали ліси.

До 40-х років XVI століття на острові вирубали останні дерева. Не було з чого робити човнів. Почалася ерозія землі. Пустеля поглинула родючі ґрунти. Вибухнув бунт мінків, які знищили хазяїв та повалили їх богів. Настав голод. Поступово мінки розсварилися поміж собою, почалися внутрішні війни. Люди вбивали та їли одні одних. Настали масові хвороби і мор. Наприкінці XIX століття загинув останній житель острова. Що це – Господнє попередження, модель майбутнього людства? Чи почуло воно засторогу? Чи зробило висновки?

Джордж Каплінг якось виклав свої міркування: маємо широкі магістралі, але вузькі погляди; купуємо більше, але радіємо менше; маємо кращу медицину, але гірше здоров'я; цінності перевели з душі у банк; вчимо інших щастя, а самі нещасні; великі перед космосом і малі перед серцем; вміємо поспішати, але не вміємо чекати; настав час заповнених вітрин й опустошених душ.

Чи ми не переступили межу дозволеного, чи не надходить час, коли потонемо в технічному, інформаційному та життєвому смітті? Як зупинити і чи потрібно зупиняти прогрес? Ось коло питань, які мають стати темами сьогоднішніх спілкувань, виступів, диспутів. «Але ж любите мудригелить!» – скаже хтось про нас. А таки любимо! А таки прагнемо відчутти п'яний дотик мудрості до розуму й серця кожного.

Промінчик слів зганяє тьму, велике зводять із малого повсюдно –
й хочеться тому, щоб не zostавсь од мови... спогад.

Бо і вода говорить теж й земля багато вам розкаже;
а в павутиняві мереж змішалось праведне і враже
в інформаційний вінегрет. Нема зерна – одна полова.

Так, в техніці йдемо вперед... Але попереду йде СЛОВО.